

ביאור סוגי' בפרשה

מהרב אברהם גוטל ר"י דביר הקדש מ.ע

וכבוד ה' מלא את המשכן

א. ויכס הענן את אהל מועד וכבוד ה' מלא את המשכן. ולא יכול משה לבוא אל אהל מועד כי שכן עליו הענן וכבוד ה' מלא את המשכן. ובהעלות הענן... יסעו ואם לא יעלה ולא יסעו עד יום העלותו. כי ענן ה' על המשכן יומם ואש תהיה ליללה בו. מפט"ר.

רש"י מביא את הת"כ שבו חז"ל עמדו על השאלה דמחד כ' ובבא משה אל אהל מועד במדבר נשא מפט"ר ומאידך כ' ולא יכול משה לבא בפרשתן מפט"ר בא הכ' השלישי והכריע ביניהם כי שכן עליו הענן שם אמור מעתה כל זמן שהי' עליו הענן לא יכול לבוא נסתלק הענן נכנס ומדבר עמו.

רק דעניין זה קשה מאוד דהא כשנסתלק הענן הרי נסעו ואם לא יעלה אמנם לא נסעו אך גם לא יכול לבוא א"כ מתי יכל לבא, הרי אם יש את הענן א"א לבא ואם אין את הענן הרי נוסעים. ובהכרח שיש מצב אמצעי בו אין עליו את הענן רק שעדיין לא נסתלק לגמרי ולכן גם לא נסעו וגם יכל מרע"ה לבוא. וא"כ נבאר את הפסוקים כך: ולא יכול משה לבוא דכבוד ה' מלא את המשכן ממלא אינו יכול לבוא, ובהעלות הענן יסעו כלו' שנסתלק הענן ורק אם לא יעלה כלו' לא נסתלק אבל לא הי' 'מלא את המשכן' לא יסעו, וזה המצב האמצעי כשענן ה' על המשכן כלו' לא נסתלק אבל לא 'מלא את המשכן' אז יכל משה לבוא אך מאידך כיון שלא נסתלק לא נסעו.

רק צריך להתיישב היאך להעמיס זאת בדברי רש"י כי בדבריו מבואר דיש ב' מצבים או שהענן עליו או שנסתלק. ונצטרך לדחוק שהכוונה במילת נסתלק ר"ל שנסתלק מתוך המשכן מלמלא אותו ו'רק' הי' מעליו לכן מחד מרע"ה יכול לבוא מאידך לא נסעו.

רק דעניין קשה דרש"י כ' להדיא שכל זמן 'שעליו' לא יכול לבוא והרי זה כשהענן הי' 'מעל' המשכן לא 'מלא' את המשכן ואם כך הגי' בת"כ א"כ כל הסוגי' צ"ע מחדש כי בפסוק המכריע הי' עדין אפשר לדחוק שכוונתו בעיקר לסופו שכבוד ה' מלא את המשכן אך חז"ל אמרו 'אמור מעתה כ"ז שהי' הענן עליו לא יכל לבוא' א"כ להדי' שזה נלמד מהרישא 'כי שכן עליו הענן' א"כ נפל פיתא בבירא.

ועוד ק"ל דהרי ידועים דברי הרמב"ן בהקדמה לספר שמות שעיקר הגלות היא הרוחנית ועיקר הגלות במצרים הייתה שהפסידו את מעלת האבות שהיו מרכבה לשכינה ושרתה עליהם השכינה והסימן לזה הי' ענן קשור על האהל ותחת זה הגיעו למ"ט שערי טומאה, ולכן ספר שמות שהוא ספר הגאולה מסיים בפסוק כי ענן ה' על המשכן יומם לומר שחזרה השראת השכינה ונגאלו לגמרי. והרי אצל אבותינו הענן קשור לא גרם שלא יוכלו להכנס לאהליהם א"כ מדוע כאן כשהענן על המשכן לא יוכל משה לבוא.

ב. הנה זה ברור ש'כבוד ה' מלא את המשכן' הי' רק בהקמתו ולהלן נביא מחל"ה האם כל פעם שהקימוהו או רק בפעם הא' אך לאח"כ המצב הקבוע הי' כי ענן ה' על המשכן יומם א"כ יש להבין מדוע הי' זמן שהמשכן הי' מלא בענן ובכבוד ה' כשבמצבו הקבוע הענן הי' מעל המשכן.

הנה מצאתי ברשב"ם דבר נפלא דהלא פסוקים אלו נאמרו מיד כשנגמרה הקמת המשכן לאחר ז' ימי המילואים ורצה להראות הי"ת בזה חיבתו לעם ישראל ואח"כ נסתלק מתוך האהל ושכן על הארון דכתיב ונועדתי שמה ודברתי אתך מבין שני הכרובים תרומה שני ואז בא משה אל אהל מועד כדכתיב ובבוא משה אל אהל מועד לדבר אתו וישמע את הקול מדבר אליו מבין שני הכרובים וידבר אליו נשא מפט"ר. וכן אתה מוצא בבית עולמים שלא יכלו הכהנים לעמוד לשרת מפני הענן נמצא בהפטרה כי מלא כבוד ה' את בית ה' בשעת השלמת הבית שהי' הקב"ה מקדשו בענן ואחר כך הי' מצמצם שכינתו על הארון בין הבדים.

כלו' כל מה שהענן מלא את המשכן הי' לקדשו! יוצא שלפני כן המשכן עדיין לא הי' מוכשר לדיבור עם משה ולעבודה כי עדיין לא נתקדש בקדושה של מעלה ורק לאחר שנתקדש ע"י הענן ש'מלא את המשכן' שמו וקדושתו עליו, ממלא יכול משה לבא ואז דיבר עמו הי"ת מבין הכרובים ויכלו לעבוד בו. למדנו מדבריו שהענן וכבוד ה' 'מלא את המשכן' הי' רק לאחר הקמתו כדי לקדשו אך לאחר מכן כבר לא הי' בזה צורך ולכן מאז היו רק ב' מצבים או שהי' מעל האהל שזה הראה את השראת השכינה שנמצאים בחני' או הסתלקות הענן שאז נסעו.

וכן הספורנו וז"ל תכף לאחר שכלה משה את המלאכה הצריכה להשרות השכינה והיא מלאכת ההקמה והעבודה בו שהייתה ההכנה להשראת השכינה וצ"ל שכוונתו לעבודת ז' ימי המילואים, אז כבוד ה' 'מלא את המשכן'. ומשמע שלאחר מכן זה כבר לא נצרך ולכאוף הן הן הדברים.

והנה מוסיף הספורנו כמה מילים שכבוד ה' מלא את המשכן ' ולא חוצה לו כלל ' כלו' שכשהענן מלא את המשכן הי' זה במשכן גופא ולא חוצה לו.

הרמב"ן חולק וס"ל דהענן כיסה את המשכן לגמרי דכ' עה"פ ויכס הענן את אהל מועד דכיסהו הענן מכל צד והוא מכוסה וטמון בן ולא יכל משה לבוא אפי' אל הפתח מב' טעמים א' כי הי' הענן מכסהו ועוד כי הי' כבוד ה' ואיך יכנס בו ומבאר הרמב"ן שזה בכדי שימתי' מרע"ה עד שיקבל רשות אבל לאחר שיקרא אותו יבא בתוך הענן כבהר סיני שביום הז' הי"ת קרא לו מתוך הענן ואח"כ

נאמר ויבא משה בתוך הענן משפטים מפטיר. ובדבריו משמע שלא היתה בעיה אמיתית להכנס לענן כבהר סיני ורק שכבו' ה' שם לא ניתן להכנס ועיין בסמוך אות ג'.

וכ' הרמב"ן 'וכן תמיד' כלו' שכל פעם שהקימו את המשכן ה' מתמלא בענן וכבוד ה' ולא רק בפעם' הא'. ואולי נחלקו הראשונים איך ללמוד מבית עולמים שהרשב"ם ולכאורה גם הספורנו למדו כשם שבבית עולמים ה' זה חד פעמי ה"ה למשכן אך הרמב"ן למד שמבית עולמים נלמד שכשנבנה הבית צריך להיות מצב זה א"כ אמור מעתה שהיות וכל פעם כשפרקוהו אזלה לה הקד' מעתה כשהקימוהו צריך לקדשו מתחילה.

ג. ומה הוא כבוד ה'. כתב הרמב"ן בביאור הפ' ויכס הענן את אהל מועד וכבוד ה' מלא את המשכן כי הכבוד שוכן בתוך הענן בתוך המשכן.

ונראה לבאר ע"פ פי' האוה"ח הקד' דהענן כאן אינו כהענן של מתן תורה ששם כ' שמשו נכנס לענן וכאן לא יכל משה לבא כי שכן עליו הענן. כי כאן חוץ מהענן ה' גם את כבוד ה' שהי' מלא את המשכן משא"כ שם הענן ה' ללא כבוד ה' שהוא 'כאש אוכלת בראש ההר'. וקצת צריך להתישב דהרי שם כ' רש"י שעשה לו הקב"ה למשה שביל בתוכו א"כ משמע שללא שביל א"א להכנס אף לענן וצ"ב.

לדבריו הנפלאים של האוה"ח הקד' יש לכאורה תוספת ביאור בכלי יקר דמהפס' 'ולא יכול משה לבוא אל אהל מועד כי שכן עליו הענן וכבוד ה' מלא את המשכן' משמע דאין מדובר על אותו דבר אלא על ב' עניינים 'הכבוד' ו'הענן'. ומפרש הכל"י שהכבוד הוא האש והאור שרק נראה מתוך הענן. כלו' זה ברור שאין שום אפשרות לאדם לראות את השמש ואת אורה וקרניה באופן ישיר כך ק"ו שלא ניתן לראות את אור זוהר שכינתו ית' באופן ישיר לכן ראו במתן תורה את האור דרך הענן עד שהוקם המשכן שאז האור שהוא 'כבוד ה' נכנס למשכן והענן נשאר בחוץ. ומבאר שלכן נאמר וישכון כבוד ה' על הר סיני ויכסהו הענן ששת ימים שבכדי שיוכלו לראות את כבוד ה' חייב להיות דרך הענן שאז יכלו לראות את מראה כבוד ה' כאש אוכלת בראש ההר כי זה הי' דרך 'מסך' הענן. משא"כ כשהענן שכן על המשכן והכבוד ה' מלא את המשכן שכיון שנפרד הכבוד מהענן כבר לא יכל לבא משה אל אהל מועד. עד שכבוד ה' עבר לשכון בין הכרובים ואז יכל מרע"ה להכנס.

[אך ממשיך הכל"י שאף וכסה הענן את המשכן משמע שעד המשכן יכל לבא דהי' זה 'רק' הענן. וא"כ נראה שסובר בזה כרשב"ם והספורנו דלא כדברי הרמב"ן שהענן כסה באופן שהייתה זו סיבה נוספת שמרע"ה לא יכל לבא אל המשכן. ושוב יש להתישב בדברי רש"י במשפטים הנ"ל. ועיין]. ואולי כ"ז תלוי במחל' נוספת היכן הי' מרע"ה כשהי' הדיבור עמו כי מחד כתוב ודברתי אתך מבין שני הכרובים תרומה שני וכן וישמע את הקול מדבר אליו מבין שני הכרובים נשא מפטיר ומאיך וידבר ה' אליו מאהל מועד לאמור ריש ויקרא ונחלקו הראשונים האם מרע"ה הי' צריך להכנס לתוך אהל מועד או יכל לשמוע מבחוץ את הקול שיצא מבין שני הכרובים. ועיין.

ועלה בדעתי בס"ד שאולי יש כאן פתח להבין מדוע אמרו בת"כ אמור מעתה כשהענן ה' על המשכן עדיין לא יכל לבוא. שהרי איך נדע כבוד ה' 'עבר' לכרובים וכבר אינו 'מלא את המשכן' בהכרח שהי' צריך 'סימן מובהק' לכך, ולכך הי' צריך נסתלק. אף ועדיין קשה קושיא קמייתא דכשנסתלק הענן נסעו. תי' ידידי הרב ר. הלטוסקי הי"ו די"ל ש'נסתלק' הכוונה שהי' מעל המשכן אבל עדין סמוך משא"כ בהעלות הענן הכוונה שהי' ממש בגובה שיכלו לראותו מכל מחנה ישראל. ואף ולכאורה קשה להעמיס במילת נסתלק שעדיין הי' שם. וצ"ל דבלא"ה על הזמן שכבוד ה' 'עבר' ממצבו שהי' מלא את המשכן למצב הקבוע ששכן בין הכרובים מתבטא עליו הרשב"ם מובא לעיל אות ב' 'שנסתלק' מהמשכן ושכן על הארון א"כ רואים שאפשר להגדיר נסתלק כשהמכוון הוא להסתלקות מהמצב ולא מהמקום.

עוד לחשב את דברי הרמב"ן בהסרת הפרוכת שלאחר ה' אסור להכנס לקה"ק עד שמרע"ה לקח את הפרוכת לכסות בה את הארון והכרובים ללא ראייתם. ואת האב"ע. וה' יאיר עינינו בתורתו

בס"ד

גשיבת דביר הקדוש
הרב גוסטל

בא' באד"ש נושניעים את השקלים

בשעטרו"מ עומדים אנו בפני הרחבת מקום התורה
ע"מ שתהא אפשרות להגביר חיילים לתורה ולתעודה
נבקש בזאת מכל ידידי הישה"ק החלצו חושים
ובואו לעזרת ה' בגיבורים והרימו תרומתכם הנכבדה

ותקנו בזאת זכויות עצומות לנצח
בלימודם וקידום אישיותם של תלמידי הישה"ק

הנצחות:

חדר האוכל 26,000*36 720	זכויות של שותף 1,800*36 50	זכויות של תומך 360*36 10
ריצוף 36,000*36 1,000	זכויות של נציב 3,600*36 100	זכות בד"ט ע"ג ד"ט 540*35 10
מטבח 54,000*36 1,500	זכויות של מייסד 10,000*36 280	זכות באמה ע"ג אמה 720*36 20
בית המדרש 180,000*36 5,000		

בתרומות ממיסד ומעלה יוזכרו שמות התורם ומשפ' לאחר קרא"ת בחג השבועות כנל"ד 10 שנים
בתרומות משותף ומעלה יוזכרו שמות התורמים לאחר קראה"ת בחג השבועות הבעל"ט
כל התורמים למגבית זו מתומך ומעלה יוזכרו שמותיהם לאחר תפילת יו"כ"ק מוקדם (ער"ח ניסן) בהיכל הישיבה
ניתן לתרום דרך נדרים פון במס' 03-7630585 שלוחה 493 או בעמדות נדרים פלוס ולקבל סעיף 46 נא לציין זאת בהערה